

KÉPEK A TÖRTÉNELMI MAGYARORSZÁGRÓL

– TÁJAK, VISELETEK: TÁRLATOK EGY DÍSZES HASONMÁS KAPCSÁN –

2012 november elején jelent meg a Kossuth Kiadó és az OSZK közös vállalkozásában Nemes Mihály és Nagy Géza, *A magyar viseletek története* című nevezetes munkájának reprint kiadása. A mű a Millenium ígézetében, de már annak eredményeit felhasználva készült és jelent meg 1900-ban. A Székely Bertalan-tanítvány Nemes Mihály kora minden rendelkezésre álló forrását felkutatva festette meg 40 színes és 71 fekete-fehér táblából álló gyűjteményét, amelyhez Nagy Géza, a Nemzeti Múzeum tudós régésze-történésze írt terjedelmes tanulmányt. A végeredmény tanulságos ötvözte a kor tudományos ismereteinek és romantikus elképzeléseinek. A kezdetek, a honfoglaló ma-

gyarság viselete és fizikai megjelenése testvéri jobbot nyújthat a Feszty-körkép magyarjainak, míg a későbbi századok viseletábrázolásai mai szemmel nézve is mind hitelesebbnek tekinthetők. Ezt a hitelességet nagymértékben támogathatták a milleniumi ünnepek és kiállítások, mivel ebből az alkalomból számos arisztokrata család megnyitotta kincseskamráját, közszemlére bocsátván ősei viseletét, sőt lemásolva vagy kicsit átigazítva maga is felöltötte annak darabjait. (Ez a korszak volt a díszmagyar felvirágzásának a reformkort követő újabb nagy periódusa). Bár a modern kutatás sok szempontból vitatja, sőt több irányból cáfolja a szerzők korabeli következtetéseit, például az alföldi

Tárlatvezetés a megnyitó napján

cifraszűrök mintáinak honfoglalásig visszanyúló gyökereit, a maga nemében úttörő és mindmáig páratlan könyv gyönyörű metszeteivel és érdekfeszítő magyarázataival mint tudománytörténeti emlék is méltó figyelmünkre.

Eme nevezetes munka hasonmásának megjelenése alkalmából könyvtárunk két kiállítással is készült. Az egyik színhelyen, az Erekytérben, olyan műveket mutattunk be főképp a Kézirattár, a Színháztörténeti Tár és a Régi Nyomtatványok Tárának kincseiből, amelyek mintaként szolgáltak vagy forrásként segíthették a szerzők munkáját. Előbbire példaként említhetők a 17. századi erdélyi viselettörténetek kéziratai, vagy Jost Amman Európa asszonyainak, köztük egy magyar nemes asszonynak a viseletét ábrázoló gyönyörűséges 16. századi műve, utóbbira pedig a Krónikák, így a Képes Krónika vagy a Thuróczy krónika itt másolatban bemutatott példányai, illetve az arisztokrata ősgalériák, az Esterházyak Trophaeuma és a Nádasdyak Mausoleuma.

Másik helyszínünk a VII. emeleti Katalógustér volt, ahol mintegy kortörténeti előzményként Törzsgyűjteményünk és a Plakát és kisnyomtatványtár anyagából válogatva a történelmi Magyarország 18–19. századi grafikus táj- és viseletábrázolásaiból készítettünk kiállítást. A romantika természet felé fordulása és a felvilágosodás a világot és a benne élő embereket megismerni és megérteni vágyása a 18. század végétől Európa-szerte, így Magyarországon is divatba hozta a táj- és népábrázolásokat. A litográfia 19. század eleji felfedezése és gyors terjedése pedig egyre szélesedő körökben tette lehetővé e sorozatok megismerését. A Napóleoni háborúkat követő évtizedekben egymás után jelentek meg a Voyage pittoresque, Travel picturesque vagy Mahlerische

Reise címkezdetű, Európa legkülönbözőbb országait, népeit bemutató, rendszerint illusztrált úti beszámolók. Kiállításunk érdekes összevetést kínál a honi és külföldi szerzők, rajzolóknak eltérő ábrázolásmódja között. Nálunk az érdeklődés kezdetben a hősi múltat megidéző várak, romok, a természeti tájak romantikus formái, a hegyek, barlangok, vízesések, illetve a „Festői utazások” vidékei, Erdély, a Felvidék, a folyók, főképp a Duna menti tájak felé fordult. A romantikus szemlélet jól megfért a mérnöki pontosságra törekvő tudományos bánya-, barlangábrázolásokkal, a reformkor klasszicista városképeivel. A 19. század közepe táján az alföld került az érdeklődés középpontjába, a külföldiek számára mint egzotikus tájé, a magyar közgondolkodásban pedig mint a legmagyarabb táj megtestesítője, lakói pedig mint a romlatlan magyar szellem képviselői.

Ami a viseletábrázolásokat illeti, a soknemzetiségű ország lakói hosszú ideig a romantikus látásmód idealizált figuráiként, vagy népszínművekre emlékeztető életképek naív szereplőiként lépnek eléink. Sőt, bizonyos etnikumok és foglalkozások képviselői főképp a külföldi művészek szemével nézve különleges lényeknek tűnnek. Hús-vér emberként való bemutatásuk világunk egyre objektívebb ábrázolásával párhuzamosan, a fényképezés térhódításának, nem utolsósorban gazdagodó néprajzi ismereteinknek köszönhetően, a 19. század második felétől kezdődött. Jól példázzák ezt a korszakot lezáró, *Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képből* című nagy állampatrióta vállalkozás kötetei.

Süvegh Veronika
suvegh.veronika.at.oszk.hu